

Այս Բերեանս աւելին Կարապետոսին և
 Դանիա Երեմիայ Լուսինեանց
 Խմբագիրը պիտի ճամբէ և
 Լրագրաց Զինգիւնիւնի Բա-
 րոս Խմբագիր պիտի աշխտին և

Թ.ՌՈՒՏԵԼ, ԹԵՒՕՐ ԿՐԾՊՈՒՐԿԱՆՆԵՐ ԵՐ ԾՈՒՌՈՅՆ

Ի ԽՈՐԴԱՐԱՆՆԵՐԻՆ ԲԱՇԽՐԱՅԻՆ ՅՈՒՆԵՍԿՆԵՐԻՆ ԼԵՐԵՆՑ

[illegible]

U. S. E. P. T. 0. 1. 1. 6.

1863.

301.1.1.15

Դարձեալ ք Հայրիկ, հեռացար-ք փրկելի
Հարառանկէն. հեռացար թաւր տարարաղ-
դիկ թեւերով՝ խժուխդ Հայրենեաց ի գր-
կաց Հայրենեացդ :

Մերակները, քո սիրած վայրերը Թողիր
առախաց. որոց վերայ քոյդ սիրոյ եւ հա-
ռաշանայ արցունքները Թափեցիր, հոգեհան-
նչելիկ արեցողիկ սուքունքդ անդադար
ու իրեցիր ։

Այս տարեերը գրեց կրցին ընկճել, ոչ ձմեռ
առան սասնամանիք, ոչ ամառան տաքսի-
հար խորչակները. իբրեւ հրեշտակ սլաղա-
անցոր առկնից Չուարուեթիւններէն. եւ դու
դարեցար զկայ առ իր անդ. ուր սէր Զայ-
րենեայ գրեց կ'կտէր :

Դատաւանք լարեց իւր սղեղը, նինգաւորը՝ իւր լիցքովն. գլեզ արագ լլկելովովն. . . ազազալներ թնդումներ սրտաճան ճայներ սւ շանթեր ընդ առաջ եւ. զհեա քո . ալ դու « Ի քեզ Տէր յառաջայ . . . » քեզ Հայաստան սիրելի ո գոչեցիր զօրացար , խորտակեցան յարեր եւ. դու. ունդար :

Լ՝ ձեռնակալի ոջը բեզ հոլանդի և արաջնորդ .
Հարցաւ նալի բարդալի Բրնի քիչ և ոյս անի քիչ

խախտութիւնս և

Հոգի. որ ամեն հոգի ու խօսքի մեջ
 ցած, թի միտն Հայրենիք կ'հոգա ու կը
 քոյաւ

Այդ ինչ վերքեր են քաթիկոսնց վերայ.
այդ ինչ խոցեր են քաթիկոսնց վերայ : Նա
հաստակութենէ ի նահատակութիւն թումբէ
ի թումբէ կ'թաւադիս. քա հանց իսա՜ վիշտ քա-
շիւ է. քա սփոփանք՝ արտասուելք աւհասա-
լանք : Այդ ինչ հեշտութիւն կ'փխաւեն
իսկ դաւցաւորայ՝ կ'հեշտանաս :

Բանկցո այդ բարձրաստար լիւններէն և ու-
Պիւրիս , պանդոխտ Զար . քանկցո
այդ զիններէն Զօրներէն անցուղարձ կանեա ,
Ստատի ալիքները և կոխեո , և տանեա բերեա
զիւտեր Զայստատանէն , քրտեալ . ցաղթահան
Զայերէն :

Սրբելի են բեղ միթէ հաւասար հայ
րենեացի եւ օտար հոգեր . յորս կ'առնա
շուտ շուտ . բայց չէ այն տեղեր . աւել
բաւ հայաստանին շինարար հայեր կան .
տառապիտէ հայրենեաց միւխարիչ զաւեր
ներ կան : Հայր, շարժե նոցա հոգիներ
եւ ձեռներ :

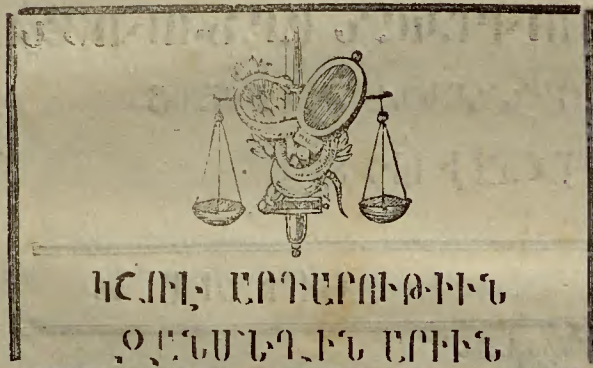
Գնա Հայրիկ, աշխարհմը կ'ստանիս քեզ
հետ. Հայաստան հետդ. ասար. թող ահանան
աղգեր, տեւանուն՝ զրաւիրաց աշխարհ Հայաս-

տանի մահաանձանիքն քաւք մահու չափ :

Տար օրեւ գայդ յոտս բարեխնամ Ար-
քայի ձեռն Ազգին :

Ամենակայ մէք յաջողէ քեզ :

Ապագին սէնք քո հօտին, վշտագին սիր-
տեր քո ժողովուրդին քեզ հետ են. կաղա-
ղակեն կ'սօսեն ու կ'ապանեն քեզ. ո՛հ եւ
քո մտադայ ձագերուդ ջուխտակ խումբը
հոգւոյ եւ սիրով ինձմոց գրկիդ հայրա՛ւա-
նիդ մտադով կ'սօտ, աչք ի վեր յառած
հանապազ քո մանկանաց ձայնիկը ուսած,
կ'գոչեն լալիկնք, լարիկնք, հայրենիք հայ-
րենիք, հայրիկ հայրիկ : ...

Յաւալի մահուանմը հաժաւ հասաւ
մեզ անցեալ շաբթներ մեր հայրենի վա-
պուրականէն. հապաղեան Մ. Աբրիպպաս
Վանայ բնակիչ՝ իրիկունմը միայնիկ Արծակ
գիւղը գնալու ձանապարհին՝ ամբարշտ
ձեռներէ կ'բռնուի, եւ ձորակէ՛մը մէջ քա-
շելով սոյնչափ հարուածներ եւ տանջանքներ
տալով, վերջապէս գլուխը եւ բազուկները
արիւն լուայ ջախջախելով, գլխու փաթթոցը
ի վիզ կ'ձգեն կ'խեղդեն :

Յաւ ի խոր սրտի ազդեց մեզ այս սուգը.
առաքինի հոգին, բոլոր Վասպուրականի մէջ
Հային ու հաճիկն ծանուցեալ եւ սիրելի.
բարեպաշտութեան, բարեկամութեան, ազ-
գասիրութեան, եւ երկայնամիտ ներողամիտ
վարուց օրինակ մի էր : Ուսումնարանի հա-
մար մեծ փափաք եւ ջանք ունէր, եւ ար-
դէն իւր սեպհական ծախսով Արծակ գիւղը
մի ուսումնարան կանգնեցուց. բայց աւանդ.
առանց տունկերը եւ պտուղները տէնալու
զո՛հ գնաց տարաբաղդ մահուամբ. . . Օր-
արթ եւ քաղցր էր առ թշնամին եւ առ բա-
րեկամն. զթած բարերաբ հոգւով թշուառ-
ներուն վերայ կ'ուլար, եւ ձեռքէն եկած օգ-
նութիւն ամեն մարդուն կ'բաշխէր :

Վանային համակրութիւն եւ նուիրական
աջակցութիւն ունէր Հայրիկի նպատակին.
ամէն նեղութեանց բաժանորդ մանաւանդ
եւ անցեան կ'իջէր. Վարապայ առտնին
կառավարութեան լուծք եւ աղքատութեան
հոգն ամէն Մ. Աբրիպպասի նուիրական ան-
ձին վրայ բարձուած էր. ի տղայութեան
Հայրիկին անդակից, ի կատարելութեան
զգայակից եւ գործակից. անոր համար քան
զամէն գիւրք սիրողներ շատ կ'գաւ ի Ար-
տին իւր ձագերով, եւ Վասպուրականը իւր
ամէն բնակչոց ի դիմաց հետեւեալ տխուր
քնարը հարկանելով :

Հապաղեան Մ. Աբրիպպաս

Ի տալիս Արշիւն :

Ես Հայրենեաց նահատակ
Սիրով նորին սիրահար ,
Բոլոր կենաց իմ աւուրս
Ի ծայցի ի նոյն սէր :
Դեղձուկ մանկիկ Հայկազեան ,
Չեւ քո տեսեալ ի ձախատ ,
Փայլեալ ուսման սուրբ պսակ ,
Մահուն արբի գրաժակ :
Դիշեր էր մութ չարաշուք
Հով գարնայնոյ մեղմաշունչ ,
Ես ի դաշտին Արշակեան՝
Խոր լուծիւն շրջապատ :
Դիւապատիկեր մի ճիւղ
Ո՛հ արիւնդուշտ ինձ եհաս ,
Ի նդ մթութեան գիշերոյն
Միտ էր նորին չար նախանձ :
Բոք հարուած ի թիկանցս ,
Օ երթ ամպրոպաց շեշտ կայծակ ,
Օ իս գահավէժ արկ գետին :
— Ի կէր, եղբայր, զի՛նչ խնդրես,
Օ ի՛նչ իմէ քեզ մեղուցեալ ,
Արծաթ, հանդերձ, երիվար ,
Ըհա ի քեզ, երթ ի բաց .
Ես եմ գերի սիրահար,
Դեռ եւս ունիմ բաղձանք շատ :
— Օ ի՛նչ կակաղես թշուառ դու,
« Ես քո արեան ծարաւի
« Խեղցնոր տուայաթմ ,
« Ո՛հ պիղծ հոգւոյս որ գաւի :
— Օ այս բան առաց չարութեան :
Հեղձամղձուկ քաշքաշեաց ,

Գործածարար խեղդամահ
 Սիւն ի ձորակն զիս ձգեաց ,
 Ուր ընդ գետնեաց զէտ ոչխար ,
 Հար ընդ գիւծօք զիմ գլուխ :
 Բոլ ուղեգանս եւ գլուխ
 Պայտեղ պայծեաց լայնաբաց ,
 Լի մի առեալ յարեմէս
 Ըրր եւ կորաւ չար կայէն :
 Ըրէլ մեաց յապաժոյժ
 Յոյն ձորակին մահահոտ ,
 Գարան ծաղիկ դաշարիք
 Յագուրդ առին իմ արեամբ :
 Երկինք երկինք կապուտակ ,
 Եւ կամ Լսողիկ Հայրենեաց ,
 Սարաժեհեալ շուտափոյժ
 Հաս ի յերկր Տարօնոյ ,
 Դուժ աւր սիրոյս սիրայնոյ
 Իմ ողբերգակ Հայր Ըրժւոյ ,
 " Եւ Լ գրիպպաս տարփարիդ
 " Բո աւր սրտին անաղօտ ,
 " Որ դեռ ունէր շատ կարօտ ,
 " Այս օրինակ խեղճ մահուամբ
 " Լա հրաժեշտ Հայրենեաց :
 — Հայրիկ գոչեաց վերջին շունչ ,
 Եւ մեկնեցաւ հոգին սուրբ :

1863 Ապրիլ 30 Սանտէլ Երտամեացեան
 Ի Սան Ուսուցիչ ի Յիսուսեան
 Բաղաւթ Սարժարանի :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ըն սիրեմ զբեզ Հայաստան , մինչեւ
 ցերբ երես դարձնես քո խեղճ զաւակներէն ,
 մինչեւ ցերբ սրտերնիս տրտում տխուր պա-
 հես . անձերնիս մաշեցաւ , հոգինիս ելաւ .
 դեռ զաւակներուդ վրայ չես նայիր : Սէյ-
 մը այդ սգաւոր գլուխդ վերցուր , լալագին
 ուղբերդ բաց , տես քո զաւակներու վիճակը ,
 մխիթարէ եւ մխիթարուիր :

Դարձիր , եթէ մեղանչեցինք մեղայկը-
 դոչներ , հերիքէ դարձիր քեզի տեսներ :
 Ո՛հ կարծես քեզ հետ եւ Լսուածն ալ իրեր-
 եսը դարձուցած է մեզմէ , կաղաչենք նայէ :
 Բո սիրտը ցաւցնող մարդիկը անհարազատ
 որդիքդ շատ չկան այժմ . քո պանդուխտ

զաւակներ կ'սիրեն եւ կ'մեռնեն քո սիրոյն ,
 սիրէ եւ դու դարձնի մ . գ . Ընդ Հայ-
 աստան ցերբ քո քաջեր , ո՛ր քեզ պարծանք
 բերող զաւակներ . գլուխդ վերցուր կանչէ
 զքեզ փառաւորող եւ զարդարող զաւակ-
 ներդ : Ուր են քո պանծալի տար-
 բերր : Լուսաւորիչ , Սահակ , Սեպուհ ,
 Սովսէս : Գիտենք որ չկան այժմ առնիք ,
 եւ դու կորսաւ որ կորուսեր ես . բայց կան
 գոնէ հետեւող ասոնց յարգող եւ սիրող ,
 եւ կ'սօժեն նոցա յիշատակը : Այսօր քո
 ամէն որդիք տրգարեւ գերիներ , թող բա-
 զուկները , կոտորէր զօրութիւն , ինկերն ոտ-
 քի տակ իրիւ միջիւծը կ'կոխուին , ինկեր
 են , ո՛հ կ'կոխուին : Ընդ
 Հայաստանի Սուրբեր բարեխօսեղիք ձեր ե-
 մեր մայր Հայաստանին , ախ մայր Հայաս-
 տանին : Եթէ Տէր Հայկայ նորածին զա-
 ւակներու վերայ , հաշտուիր մեզ հետ . Հայ-
 կայ զաւակներ իրենց մօր արգանտէն կ'ծը-
 նին չեն ծնիր : Լսուած եւ Հայաստան
 խառն կ'կանչեն , կ'կանչեն եւ լալով կաղա-
 չեն . գոնէ նոցա աղու ձայներուն գլխի :
 Սեր նախնեաց շինութիւնք աւեր կ'տես-
 նանք , ախ քաշիլով աչքերնիս արտասուէքով
 լցուած իբրեւ անձրեւ կ'թափեն Հայրե-
 նեաց յիշատակաց համար : Հայրենեաց
 Հայեր , աւանդ Հայեր , ուսերնին քրտինքի
 մէջ շնորհաւորած օտարութեամբ մաշած կը-
 տեսներ , այն ոսկիազգեստ Հայոց որդիք
 ծարաւ եւ քաղցած են . իմ բերանս չի բըռ-
 ներ ըսելու , անուշնիս միայն կայ . ամէն բան
 կորաւ . ո՛հ , Հայաստանի աղետալի վիճակը
 անթիւ է : Ընդ Յիսուս , դու հասիր , զըղ-
 ջացեր ենք . այժմ կ'հաւատանք քո փրկու-
 թեան : Յիսուս իբրեւ Լալիս մարգա-
 րէն գրկէ Հայաստանի զաւակներ քո
 սրտի վերայ , ջերմանան , շունչ առնեն , կեն-
 դանանան քո շնորհիւ , ո՛հ որ մեռեալ են :
 Հայաստան Հայաստան , ինչիւ չես թողուր
 գրիչս վրայէդ վերցնեմ :

Ո՛հ սիրտ իմ հանդարտիր հանդարտիր ,
 հերիքէ , Յիսուս քո ցաւերը սփոփէ , Հայ-
 աստանին օգնէ :

Լալիս Արշաւիր Կամարականեան
 Լալիս Ժ . Վ . Գլակայ :

Հաւատիկ նոր Կոմիտեանցի ուխտաւոր
բարերարաց յարգելի անուանք եւ պար-
գեւները. զորս նախորդ թուով խառնացանք
հրատարակել :

Լամանուէլ Տ. Թորոսեանց	10 թօլ.
Կարապետ Զօրջօխեանց	10 « .
Լուսեղէն Փէհլեւանեանց	1 « .
Բադ պախաւեանց	1 « .
Օւրբար Կիկղայտեան	10 պճխլ
Կիկղայտ. Որցեանց,	10 « .
Ստեփան Տ. Կարապետեանց	1 « .
Յակոբ Տ. Կարապետեանց	1 « .
Գեորգ Արահիբեանց	1 « .
Եղիա Սարգսեանց	1 « .
Օսանկ Սարգիսեանց	1 « .
Սարգիս Եղիսեան .	

Ս. Կ. ուխտաւորներէ միաբան Արժ. Տ.
Խորեն Եանազարեանց ուսումնադարձ-
փարգապետ՝ ընտրութեամբ չայրիկին կար-
գեցաւ Մշտ Ազգային Ժողովոյ Տեղապահ
Կախաղահօւթեան . վստիկ Լեզուանեան
Գրիգորիս Արժ. վարդապետը Ս. վանքիս
առանին եւ վիճակարին կառավարութեանց
մէջ զբաղած լինելով չի ժամաներ շարու-
նակ ամէն նիստին ժողովոյն ներկայ գտնուիլ,
ուստի իրապակայութեան Գրիգորիս վար-
դապետին՝ Խորեն Վ. է նախադահ :
Խորեն վարդապետը նաեւ Մշտ եկեղե-
ցեաց քարոզչութեան եւ ուսումնարաննե-
րուն այցելութեան ու բարեկարգութեան
այ պաշտօն պիտի վարէ :

ԼՈՒՐԵՐ

Լեւոնայի են ընդհանրապէս Տարօնոյ եւ
խոր գաւառներու մէջ պատահած դէպքերը:
Զուխուր գեղ գեղի վրայ կ'առնան. նա
ի Դաշտ կերթայ, Դաշտեցին ի Պաւլանքիս.
Պաւլանքիցին ի Կոնստ, Կոնստցին ի Քասին.
որ ի Ղարս, որ ի Կարին, որ ի Տիգրանախերա-
ու ոյսպէս թափառ թափառ ինչպէս հի-
ւանդ եւ հալածական թաշու թուփէ ի
Թուփ կ'պտտին : Որի քաւանց ձեռքէն ա-
ւած են. որի ոչխարներ կ'ստանեն. որին եզներ
կ'խլին. որին հացն է պակեր, որին պարտքը
կ'պահանջեն. որին հարկը, որին բարբարոս-
ները կ'սարքարեն. որ յերաւի որ յամբարի
կ'ստաւային կ'թաղաւային :

Բաւական Ժամանակէ որ անձրեւի հա-
րօտ էքաշին Մշտ գաւառներու արտորա-
եւ գոյացերը : (Կիտուր) Սարսի քոյա-
ցած է, որ կանանչեղէնները կ'կրծէ. ցորեն-
ներու արմատներն ալ նոր սկսեր են զնուել,
եւ ահա Կախաղահօւթեան ձեռքը հա-
սաւ Թշուառներուն , Վրդուր ընտած
Թոշիկը երամ երամ կ'կտարեն զմարտիս :

Յիշեանք արդէն իւր գինը բարձրացուց
անձրեւ չգարու եւ մարտիս պատճառաւ.
այժմ մէկ չափ ցորեան մինչեւ 35 — 40
դրութի կ'ծախուի :

Սնէն ալ կ'գրեն Թէ հացը այս առ-
ախճար մէջ է, բայց այն կողմի հաւնձրու-
առաւութիւն յոյս կուտայ աժամու թիւսն :

Լեւոնայ Լոյրիլ տմոյն Ղապուրախանի
մէջ ծաղիլի հիւանդութիւնը շատ խիստ է
եղեր Թէ աղայաց եւ Թէ 40—50 տարու
հասակաւորաց . եւ շատերը այդ ծաղիկովը
թաղամեր իրենց կեանքը վճարեր են . Սի-
այն Եանազարի գիւղէն որ 100 տունի չափ
բնակիչ ունի, 60—70 անձնք մեռած են :

Պաւլանքայ իւռչկէլուի գեղը 3—4 տա-
րու աղէկմը կ'երթայ մեղսի ինթակներու
հետ կ'առաջ մերկ եւ մայրիկ, մեղուներ
միան կ'չապկեն եւ այնչափ կ'խած են. մինչեւ
խեղձ ազան առեւը կ'աարուի անմիջապէս
կ'մեռնի :

Կը հաւատան Թէ Գեղուայ վիճակի
Լաւնորդ Սամիլանեան Սամբէ Ծ.
վարդապետը ի Կարին գնացած է եւ անտի
ի Պօլիս՝ Պօլիսէն ի Ս. Լ. ջմրածին պիտի եթ-
եայ :

Սարսի մէջ հետեւեալ բերկրաւոր լուրք
կ'կարդանք : « Կայսերական հրամանաւ ,
Պէհլէի նախկին Դայմագամ Ահմէտ փա-
շան՝ Սուլթի Դայմագամ անուանեցաւ : »

ԾԵՆՈՒՑՈՒՄ.

Կը խնդրուի Ազգոյ ընթերցողներէն որ
բարեհաճին կանխիկ հաւաքանել Արժու-
իկիս բաժանարարութեան գիները :

Խոհագիր Տարօնոյ Լրծութիկիս
Գ. Առաւմտեանց Ղեա Ս. Լրծուցին :

Ի ՏԳԵՐԸՆԻ Վ. ԵՐԾՈՒՌՅՆ
ԻՏԵՐՕՆԻ Ս. Կ. Զ. ՎԼԵՔԻ :